

Ärende: VN/33836/2025

Utkast till regeringens proposition med förslag till lagar om ändring av lag om tillsyn över social- och hälsovården och 6 § i lag om Enheten för utredning av grå ekonomi

Lausunnonantajan lausunto

Lämna kommentarer om den föreslagna ändringen i 1 § i tillsynslagen och dess konsekvenser (tillsyn över kommunernas organiseringsuppdrag inom främjande av hälsa och välfärd)

-

Lämna kommentarer om den föreslagna ändringen i 4 § i tillsynslagen och dess konsekvenser (definition av tjänsteenhet för krävande socialvård)

-

Lämna kommentarer om de föreslagna ändringarna i 9 § och 24 § 1 mom. i tillsynslagen och deras konsekvenser (tjänsteproducentens skyldighet att se till att personalen har tillbörliga språkkunskaper)

Svenska Finlands folkting (Folktinget) tackar för möjligheten att utlåtande om utkastet till regeringens proposition med förslag till lagar om ändring av lag om tillsyn över social- och hälsovården och 6 § i lag om enheten för utredning av grå ekonomi. I enlighet med sitt lagstadgade uppdrag (lag om Svenska Finlands folkting 1331/2003) tar Folktinget ställning endast till aspekter som berör den svenskspråkiga befolkningens språkliga rättigheter. I detta utlåtande gäller det enbart ändringarna av 9 § och 24 § i tillsynslagen om stärkandet av vårdpersonalens språkkunskaper och om skyldigheterna att se till att personalen har tillräckliga språkkunskaper för att sköta sina arbetsuppgifter.

Enligt utkastet föreslås bestämmelser i lagen om tjänsteproducenternas skyldighet att se till att personalen har tillbörliga språkkunskaper. Syftet med ovan nämnda lagändringar är att framhäva det ansvar som tjänsteproducenten har för att språkraven i tjänsterna och de krav som följer av klientens och patientens rätt till information tillgodoses. Dessutom föreslås en skyldighet för tjänsteansordnaren att genom egenkontroll säkerställa att de nämnda kraven uppfylls.

Folktinget stöder förslaget till nämnda ändringar, och ger en eloge till ministeriets lagberedare för en grundlig redogörelse om vikten av språkkunskaper hos personalen och en gedigen konsekvensbedömning gällande språkliga rättigheter. Lagens motiveringar är välgrundade, med tillräckliga hänvisningar inte bara till språklagen, utan även till andra lagar som styr tjänsteproducenternas skyldighet att tillgodose språkliga rättigheter på båda nationalspråken. Folktinget anser det vara positivt att uttryckliga hänvisningar görs till tjänsteproducenters skyldigheter att se till att deras verksamhet uppfyller de språkkrav som följer av annan lagstiftning, och att personal som inte är i direkt arbetsavtalsförhållande (såsom inhyrd arbetskraft eller underleverantörer som tillhandahåller tjänster för dem) även omfattas av samma språkkunskapsbestämmelser.

Nuläget gällande personalens språkkunskaper inom social- och hälsovården

Bristen på svenskkunnig personal inom social- och hälsovården har under våren 2026 behandlats av både regeringen och i riksdagen.

Regeringens berättelse om tillämpningen av språklagstiftningen 2025 anger att bristen på svenskkunnig personal är ett ständigt problem och att språkkunskaperna hos den befintliga personalen inte alltid utnyttjas på bästa möjliga sätt. Information samlas inte rutinmässigt in om personalens faktiska språkkunskaper i välfärdsområdena, och språklig planering som syftar till att matcha svensktalande personal och patienter på ett bättre sätt är inte vanligt förekommande i praktiken. Det finns inga enhetliga kriterier för krav på språkkunskaper hos personalen eller för mätning av språkkunskaperna, och praxisen för språktillägget varierar också från område till område (Statsrådets publikationer 2026:3).

Riksdagens kulturutskott betonar i sitt betänkande om språkberättelsen i maj 2026 att välfärdsområdenas tjänster bör ordnas så att särskilt de språkliga rättigheterna tillgodoses. Det förutsätter bland annat att det i Finland utbildas tillräckligt med yrkesutbildade personer inom social- och hälsovården och räddningsväsendet, med beaktande också av kraven i språklagstiftningen. Tillräckliga kunskaper i båda nationalspråken hos personalen är en central patient- och klientsäkerhetsfråga (KuUB 5/2026 rd).

Ärendet är alltså väldigt angeläget, och situationen motsvarar Folktingets erfarenheter. Folktinget kontaktas regelbundet av personer som har erfarit att myndigheterna inte har tillgodosett deras rätt till service på svenska.

Behovet av åtgärder för att stärka språkkunskaperna

De föreslagna ändringarna i tillsynslagen gällande vårdpersonalens språkkunskaper har enligt lagmotiveringen sin bakgrund i den ökade andelen utlandsfödd personal, vilket enligt olika undersökningar har lett till språkliga utmaningar inom tjänstenheter och t.o.m. direkta vårdfel eller farosituationer för patienter. Med tanke på bristen på yrkespersonal inom social- och hälsovården är det välkommet att Finland får arbetskraft utifrån.

Folktinget betonar vikten av att personer med andra språk än finska och svenska som modersmål ges språkutbildning som en del av yrkeskunskapen för att kunna tillgodose social- och hälsovårdstjänster på båda nationalspråken. Med tanke på de stora brister i tillgången till svenskkunnig personal som finns i de tvåspråkiga välfärdsområdena, vore det viktigt att specifikt utreda behovet av språkutbildning på svenska för att planmässigt kunna råda bot på bristerna. För att tillgodose tillräckliga kunskaper i svenska behövs också en större betoning på svenskundervisning hos den finskspråkiga personalen, eftersom bristande språkkunskaper i svenska allmänt taget gäller en stor del av personalen, inte bara den utländska. Tillräckliga språkkunskaper är en förutsättning för patient- och klientsäkerhet.

Folktinget framhåller att frågan även hänger ihop med en fungerande integrationssteg på svenska. Statsminister Orpos regering har lagt upp som mål att minst 5–10 % av alla invandrare ska integreras på svenska, men hittills har man inte uppnått målet. En effektiv integration på svenska, kombinerad med möjligheter att lära sig yrkestterminologi på svenska i arbetslivet ger en god grund för att minska bristen på svenskkunnig personal inom t.ex. social- och hälsovården. Myndigheterna borde samarbeta i högre grad för att skapa språkkunskapsstigar på svenska för dem som önskar det.

Folktinget vill dock poängtera att dessa lagändringar inte syftar till att enbart förbättra den utlandsfödda personalens kunskaper i svenska och finska, utan grunden bör vara att generellt sett tillgodose klienters och patienters grundläggande språkliga rättigheter inom social- och hälsovården genom ökade kunskaper i nationalspråken. I lagförslaget preciseras de språkliga skyldigheterna genom att betona den enskilda tjänsteproducentens ansvar att följa de krav på språkliga skyldigheter som lagstiftningen ställer, och språkkunskapernas betydelse betonas som en del av personalens yrkeskunnande. Även om förslaget inte innebär nya förpliktelser, är preciseringen nödvändig för att råda bot på de nuvarande bristerna speciellt gällande tjänster på svenska.

Folktinget välkomnar förslaget, men betonar behovet av att se till att lagens bokstav efterföljs i praktiken. Detta kräver ett systematiskt arbete i form av språkplanering, som även ska följas upp. När en tjänsteproducent systematiskt ser till att svenskspråkiga personer och svenskkunnig personal kan mötas är det möjligt att säkra svenskspråkiga servicestigar. Det är centralt att välfärdsområdena och övriga tjänsteproducenter skapar system för hur personalens språkkunskaper registreras vid anställningen, och hur de följs upp i praktiken under hela arbetsförhållandet. Vid rekrytering bör man inkludera språkkrav i kompetenskraven för de arbetsuppgifter där språkkunskaper behövs, vilket skulle stärka implementeringen av nuvarande förslag. Olika incitament för att stärka personalen språkkunskaper, såsom språktillägg är också viktiga medel för att uppnå målen.

Likaså är det viktigt att arbetsgivarna får modeller och redskap för själva språkutbildningen på finska och svenska. Det finns i dagens läge gemensamma plattformar, terminologibanker med mera som bör utnyttjas. Folktinget välkomnar det faktum att man kommer att samla material i portalen Kielibuusti.fi för självstudier i finska och svenska, samt material för arbetsgivarna som underlättar utredning och fastställandet av språkkunskaperna. Ministeriet bör se till att utbildningsmaterialet och inlärningsplattformarna som används för språkutbildningen också finns på svenska, och riktas även till annan personal än dem med ett annat språk än finska och svenska som modersmål. Ministeriet bör även utnyttja det arbete kring kartläggningen av personalens språkkunskaper som görs inom ramen för nätverket för de tvåspråkiga välfärdsområdena, samt de utvecklingsprojekt för språkinläring som startats av kompetenscentret för Raseborgs och Borgå sjukhus.

Folktinget betonar slutligen vikten av att tillsynen av hur de språkliga rättigheterna tillgodoses bör skärpas, så att lagändringarna får den effekt som avses. Tjänsteanordnaren ska enligt förslaget genom egenkontroll säkerställa att personalen hos de tjänsteproducenter som producerar tjänster som omfattas av deras organiseringsansvar har tillräckliga språkkunskaper för att producera tjänsterna enligt vad som fordras av arbetsuppgifterna, och i enlighet med gällande språkkunskapskrav. Folktinget föreslår att Tillstånds- och tillsynsverket speciellt i initialskedet övervakar hur de preciserade bestämmelserna fungerar i praktiken. Nationalspråksnämndernas roll kunde även stärkas genom att ge dem ett uppdraget att utvärdera hur lagändringen påverkar språkkunskaperna och den språkliga servicen inom respektive välfärdsområde.

Folktinget föreslår att motiveringstexten till propositionen kompletteras med ovannämnda information.

Lämna kommentarer om de föreslagna ändringarna i 18 § i tillsynslagen och 6 § i lagen om Enheten för utredning av grå ekonomi och deras konsekvenser (begäran om och utarbetande av en fullgöranderapport)

-

Lämna kommentarer om de föreslagna 2 och 3 mom. i 24 § i tillsynslagen och deras konsekvenser (rätt till information och inspektion som hänförs till tjänsteanordnarens egenkontroll och tillsyn över vård utom hemmet inom barnskyddet)

-

Lämna kommentarer om de föreslagna ändringarna i 26 § och 27 § i tillsynslagen och deras konsekvenser (rapportering om egenkontroll)

-

Lämna kommentarer om

-

Lämna kommentarer om de föreslagna ändringarna i 45 § i tillsynslagen (rätt till information som hänförs till myndighetstillsyn)

-

Lämna kommentarer om bestämmelserna om i 47 a § om Österbottens välfärdsområdes uppgifter i egenskap av nationell sakkunnigmyndighet i fråga om klient- och patientsäkerhet samt om styrningen och finansieringen av välfärdsområdet i detta syfte

-

Lämna kommentarer om förlängningen av giltighetstiden för de temporära bestämmelserna och övergångsperioden för de offentliga tjänsteproducenterna samt de konsekvenser som följer av det

-

Övriga kommentarer om utkastet

-

Heikkinen Peggy
Svenska Finlands folkting